

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 011241
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספחים: נספח 1 – טקסטים; נספח 2 – דף עזר.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה

שאלה 1

- א. טענת הנגד הרווחת: מדעי הרוח אינם נחוצים בימינו.
(ניסוחים מתקבלים נוספים: לימודי מדעי הרוח אינם רלוונטיים לשוק העבודה של ימינו. / אין תועלת מעשית בלימודי מדעי הרוח.)
- ב. טקסט 1: מדעי הרוח מקנים מיומנויות חשובות, והם כלי מהותי בחינוך לערכים.
טקסט 2: ההפריה ההדדית בין מדעי הרוח ובין התחומים הטכנולוגיים חיונית לשוק העבודה.
טקסט 3: מדעי הרוח מעניקים משמעות לחיינו ומגבירים את הנאתנו מהם.

שאלה 2

- (4) כדי להדגים נושא מחקרי במדעי הרוח הלקוח מסביבתנו וקרוב לחיינו.

שאלה 3

- א. טענתו של שטרסלר תומכת בגישה הדוגלת בלימוד מקצוע מעשי שיבטיח פרנסה טובה, עצמאות כלכלית ומעמד חברתי ראוי.
(מתקבל גם: בגישה של מקבלי ההחלטות המעודדת צמיחה כלכלית וטיפול דורות של אנשי טכנולוגיה והנדסה / בגישה המעלה את קרנם של לימודים בתחומים ריאליים ושל מיומנויות מעשיות.)
- ב. לא. כותב טקסט 3 לא יסכים עם עמדתו של שטרסלר שמדעי הרוח הם "כיף" בלבד.
אומנם גם הוא מציין שהעיסוק במדעי הרוח מסב הנאה בחיי היום-יום – בזכותם אפשר "להתבונן בחיים בעניין", "להתענג" על מילה בשיר פופ ו"ליהנות מן היום-יום". אולם לדבריו מדעי הרוח גם מעניקים כלי חשיבה מיוחדים: הם מלמדים להביט במציאות "בעיניים חדות ומפוכחות", להיות ערים למתחים ולעימותים בחברה, להיות ביקורתיים, לחשוף עוולות ולחקור את האישויון – וכך להיטיב גם את חיהם של מי שסביבתנו.

שאלה 4 – סקירה לדוגמה

מדעי הרוח: משבר מתמשך וחשיבות שאינה פוחתת

בשלושת העשורים האחרונים מקצועות מדעי הרוח נמצאים במשבר מתמשך. שיעור הסטודנטים הנרשמים ללימודים אלה ירד מ-30% ל-5% בלבד, והתופעה אינה מוגבלת לישראל: כמעט בכל העולם רואים בתחומים אלה תחומים לא חיוניים, ויש אוניברסיטאות שאף סגרו את הפקולטות למדעי הרוח (ואזן-סיקרון, 2017; סיימון, 2021). את המשבר מייחסים בעיקר לשוק העבודה: מקבלי ההחלטות מעדיפים הכשרה טכנולוגית ומיומנויות מעשיות שיתרמו לצמיחה הכלכלית, והשכלה במדעי הרוח נתפסת כלא רלוונטית (ואזן-סיקרון, 2017; סיימון, 2021).

עם זאת, שני המקורות מדגישים כי דווקא כיום חשיבותם של מקצועות אלה רבה. ראשית, הם מחנכים לערכים דמוקרטיים: לימודי ספרות והיסטוריה מפתחים רגישות לזולת ואמפתיה, ומצמצמים דעות קדומות כלפי האחר (ואזן-סיקרין, 2017). שנית, הם מפתחים חשיבה ביקורתית, הנחוצה במיוחד בעידן של הצפת מידע ושל מידע כוזב (ואזן-סיקרין, 2017; סיימון, 2021). שלישית, הם חיוניים גם לעולם הטכנולוגי: שאלות מוסריות שמעוררות טכנולוגיות כמו בינה מלאכותית מחייבות שיתוף פעולה בין מהנדסים ובין אנשי מדעי הרוח, וכישורי חשיבה לוגית ומוסרית יידרשו בשוק העבודה העתידי (סיימון, 2021).

נמצא אפוא שאף שמעמדם של מדעי הרוח נחלש, תרומתם לחברה ולכלכלה בימינו משמעותית.

ביבליוגרפיה

ואזן-סיקרין, ל' (ספטמבר, 2017). אל תשאלו למי צלצלו הפעמונים. תקראו את הטקסט. הד החינוך. אוחזר מ־hedhachinuch.co.il.

סיימון, ת' (מרץ, 2021). מדעי הרוח נחוצים מאי פעם. הארץ. אוחזר מ־haaretz.co.il.

חלק שני – לשון

שאלה 5

א. • חמישים ותשעה מוסדות

• כשלוש מאות חמישים ואחד אלף

• עשר האוניברסיטאות

• עשרים וחמישה אחוזים

• פי שלושה

• בשני המקצועות

• במקום השלישי

• בעשרים וארבע השנים

• חמש נקודות

ב. אחת ועוד אחת

שאלה 6

- א. [למרבה הצער,] – הסגר
[ההשפעה] – נושא
[מתבטאת] – נושא
[כיום] – תיאור
[בזילות...] – מושא
[של התחומים...] – לוואי (של "זילות")
[האלה] – לוואי (של "התחומים")
- ב. (1) משפט איחוי (מאוחד / מחובר).
(2) משפט מורכב: יש צורך בלימוד בסיסי על דתות ותרבויות בעולם, [מפני שבורות היא אחת הסיבות העיקריות לגיבוש דעות קדומות על האחר]. – פסוקית תיאור סיבה.
הנשוא המורחב: שואפות לפתח (משפט 1).

שאלה 7

- א. (1) לוואי
(2) מושא
(3) נושא
(4) תיאור (סיבה)
- ב. • (1) לא רק מהנדסים אלא גם אנשים מתחום מדעי הרוח עונים על שאלות אלה. – נושא
(2) החוקרת מייחסת חשיבות רבה ללימודי היסטוריה בהקשר העולמי ולא רק בהקשר המקומי. – לוואי
• הקשר הלוגי: הוספה.
• גם מהנדסים וגם אנשים מתחום מדעי הרוח עונים על שאלות אלה. (או: מהנדסים ואנשים מתחום מדעי הרוח עונים על שאלות אלה).

שאלה 8

- א. • (1) למרבה השמחה; (2) למעשה; (3) אולי.
• ההסגר המבטא ספק: אולי
- ב. לדעתה – הסגר
דעתה – מושא
- ג. • (1) השאלה היא [אם הגשת עבודה שנוצרה באמצעות בינה מלאכותית היא מוסרית]. – פסוקית נושא.
(2) [אם נחקור ברצינות רבה את האישויון בין הקבוצות החברתיות השונות], נוכל לחשוף עולות שמתרחשות בארץ ומחוץ לה. – פסוקית תיאור תנאי.
• אילו חקרנו (היינו חוקרים) ברצינות רבה את האישויון בין הקבוצות החברתיות השונות, היינו יכולים לחשוף (היינו חושפים) עולות שמתרחשות בארץ ומחוץ לה.

שאלה 9

מספר המשפט	התמורה	המילה או המילים שהתמורה ממירה	התפקיד התחבירי
(1)	(כמו) אהבה, צדק ואמת	מושגים (מחיי היום-יום)	מושא
(2)	בעיקר לימוד ההיסטוריה	לימודי הרוח	נושא

ב. ירידת קרנם של מקצועות מדעי הרוח היא משבר עצום בהיקפו.

ג. המילה: מאילת

התפקידים האפשריים: תיאור (מקום), לוואי

שאלה 10

מספר המשפט	המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
(1)	הנרשמים	שם עצם	לוואי
(2)	שנרשמים	פועל	נשוא (ש" – נושא)
(3)	חוקרים	פועל	נשוא
(4)	חוקרים	שם עצם	נושא

ב. (1) בתחום מדעי הרוח הלומדים מפתחים חשיבה ביקורתית.

(2) החשיבה הביקורתית מסייעת ללומדים לבחון את הכמות הרבה של המידע. (או: ...מסייעת ללומדים

בבחינת הכמות הרבה של המידע.)

(3) הלומדים נחשפים לכמות רבה של מידע בעידן של ימינו.

שאלה 11

הפועל	השורש	הבניין
הוספו	י/ו-ס-ף	הופעל
מְפִיקִים	פ-ו-ק	הפעיל
מְקַנְיִים	ק-נ-י/ה	הפעיל
תִּטְעוּ	ט-ע-י/ה	קל (פעל)
תִּטְיֵב	י-ט-ב	הפעיל
נִדְמָה	ד-מ-י/ה	נפעל
מְשַׁתְּמָשִׁים	ש-מ-ש	התפעל

שאלה 12

א.	ב-נ-י/ה	ב-י-ו-ן
	בְּנִיָּה, בְּנִין, בְּנוֹי	בִּינָה, תְּבוּנָה, הִתְבוּנָנוּת, מוֹבָן

ב.	הפועל	השורש	עתיד (להקיף)
	הנואמת הצעירה שבתה את לב הקהל.	ש-ב-י/ה	תִּשְׁבֶּה
	מערכת החינוך שבתה ליום אחד.	ש-ב-ת	תִּשְׁבֹּת (תשבות)
	הכלבה האבודה שבה לביתה.	ש-ו-ב	תִּשׁוּב

שאלה 13

- א. חינוך / לימוד / עיון – פיעל
הסבר / הנמקה – הפעיל
קביעה / קריאה – קל (פעל)
התדיינות – התפעל
(מכל שורה – שם פעולה אחד).

- ב. (1) מה
(2) צורן גזירה
(3) הפשטה (שם מופשט)
(4) כמות, איכות

שאלה 14

- א. אגדל, (ו)אסרטט, (כש)גיליתי, השתנו, (אני) מפקפק, (את עצמי) נמשך, (איננו) מקדישים, (לנו) לראות
ב. (את ה)חזון, (ל)הקמת, (ל)חקר / (ל)מחקר, (ה)הנחה, מיזמים / יזמים, (ל)פריחה, הזדמנות

שאלה 15

- א. התלולה – שם תואר
נרשמים – פועל
חוקרים (הראשון) – שם עצם
דנים – פועל
חוקרים (השני) – פועל
- ב. (1) סָרְטוֹן
(2) בסיס וצורן סופי (סָרַט + וֹן)
- ג. הִסְטוֹרִיּוֹן – הבסיס שאול מלעז (היסטוריה).
קוֹלְנוֹעַן – הבסיס הוא הלחם בסיסים (קולנוע = קול + נוע).
- ד. – במילה חֶבְרָתִי הצורן הסופי יֵי הוא צורן גזירה, ומשמעותו: שם תואר (תואר שייכות).
– במילה חֶבְרָתִיּוֹת הצורן הסופי יוֹת הוא צורן נטייה, ומשמעותו: ריבוי (רבות – נקבה רבות).

כל הבגריות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon